

INNHOLD

Nr 2 - 2019

MARKEDET – Billesituasjonen:

Tyskland: Vinterpause i billekrigen	3
Tsjekkia: Å leve med barkbiller	4
Norge er annerledeslandet, – enn så lenge...	6

MARKEDET – de store linjene:

Snudd opp ned på et år - tar fort et til å stabilisere	8
Ny kvalitetsvurdering av massevirke	11
Spår prisnedgang	12

SAGTØMMER og sagbruk:

Sagtømmermarkedet: Fullt overalt	14
Investerer stort på Våler og Sokna - legger ned Eidsvold	15

MASSEVIRKE og treforedling:

Vi er blitt et marginalmarked	16
Tømmertilgangen blir avgjørende	19

TIPS til skogeierne

Klimasterk skog	20
-----------------	----

KORT FORTALT

Billeproblematikken preger fortsatt markedet. Det kan den fortsette å gjøre i noen år til. I Sør-Europa har forskerne jobbet frem en plan for forebygging og tiltak, som kan hjelpe. Foreløpig er Norge annerledeslandet, og er ikke nevneverdig rammet.

Som følge av de enorme skadene er markedet fortsatt i et visst fall. Og det forventes å vedvare en viss stund til.

På sagtømmersiden, ser man en økende tendens til færre og større sagbruk. Investeringene er kostbare, så man må konsentrere dem. For skogeierne vil nedleggelse fører til lengre transportavstander – som på Romerike.

Forskjellen på massevirkeprisen på svensk og norsk side synes å øke. Kvanta som synes store i Norge, kan fungere som marginalvirke på de store svenske anleggene. Det skaper problemer for norsk industri, forteller Norske Skog om Norge som marginal-tømmermarked. – Og det kan bli avgjørende for nye investeringer her til lands.

ANSVARLIG UTGIVER:

NORSKOG er en interesseorganisasjon for profesjonelle skogeiere i Norge. «INNSIKT - marked» et et nytt informasjonsprodukt fra NORSKOG som skal gi våre medlemmer og bransjen bedre oversikt over markedet.

Redaktør: Line Venn
line.venn@norskog.no

Malwa Skogsmaskiner markedsleder og testvinner

Med bra tømmerpriser er bestandgående tynningmaskiner fra Malwa høy aktuelt. Klar markedsleder i klassen 60 %. Allerede 12 stk levert i Norge.

Malwa 560C Combi

Logmax 928 aggregat 40 cm.
Skifter lastbærer/hogger på 20 min.
5 500 kg lasteevne.

Malwa 560H Hogstmaskin

Logmax 928 aggregat 40 cm.
Rekkevidde 6,5 m kran.
Vekt 5 400 kg / 6 700 kg.

Malwa 560F Lastbærer

5 500 kg lasteevne, med trailer 9 900 kg.
Cranab 8,2 meter kran.
Valgfritt hjul dimensjon 500-600-700.

MASKINSALG
Kai: 90 78 26 99
Helge: 91 76 87 15
Jon Arne: 91 75 19 79

Vi hjelper deg å holde hjula i gang!
SKOGSERVICE AS

Industriveien 44 - 3748 Siljan
Tlf. : +47 35 94 28 28 - Mob. : +47 90 78 26 99
E-post: kai@skogservice.no - www.skogservice.no

www.malwaforest.se

Vinterpause i billekrigen

Tyskland: – Så langt har vi avvirket fire ganger det som er bærekraftig mengde i området vårt, og mye har gått til Kina. Nå har billene heldigvis falt til ro for vinteren og alle kan ta en pust i bakken, men det er fortsatt noen hundre tusen kubikkmeter virke igjen å høste.

Tekst: Line Venn

Det er den oppdaterte rapporten fra kundeansvarlig Max Krause i Hessens Statsskog Midt i Tyskland om billekatastrofen som rammer landets skoger. Krause ble intervjuet i forrige Innsikt nr 1. i juli i år.

Bare på pause

Krause forteller at de fleste billene nå har forsvunnet ned i jorda i vinterdvale. – Derfor har vi også roet ned hogskaktiviteten. Etter at hele skogbruksnæringen og særlig maskinførere i Sentral-Europa har stått på pinne hele billesesongen, får vi nå en velfortjent pause. Men det er fortsatt noen hundre tusen kubikkmeter virke å ta ut der billene har valgt å bli mellom barken og veden, forteller Krause.

Overskuddet til Kina

Avsetningen på alt det overskytende virke har blant annet gått til Kina. – Markedet for sagtømmer til Kina har stabilisert seg på mellom 45 og 55 Euro pr kubikkmeter. Og det er bare her vi finner en åpning for mer tømmer inn i markedet, noe vi kommer til å utnytte videre. Nå er det en pause på tre måneder frem til kinesisk nyttår, men hvis handelskrigen mellom Kina og USA ikke forverres, vil vi sende enda mer virke neste år, forteller Krause. Han er ikke redd for kvaliteten som anses som fortsatt god – også for sagtømmeret. – Det er bare små bedrifter som bruker spesielt lyst tømmer som ikke kan bruke alt av billettømmeret, men fordi prisene har falt så mye, kan de tillate seg å bomme på noe virke, kommenterer han. Å bli kvitt mer massevirke, er imidlertid omtrent umulig, skal vi tro Krause.

Bøkeindustrien sliter

I tillegg til billeangrepene på grana, varslet også Krause i Innsikt nummer 1. at bøken og furua sliter med tørke. Hvor hardt bøken er rammet kan imidlertid ikke ses før neste sommer. – Da ser vi hvilke trær som ikke spirer med friske blader igjen. Men mye bøk har gått med og kvalitetsreduksjonen merkes fort på bøk. Treverket blir grått i løpet av bare få uker og kvaliteten på trevirket svekkes også fort i motset-

Kundeansvarlig Max Krause i Hessens Statsskog i Tyskland kan endelig ta en pust i bakken etter en hektisk «billesommer».

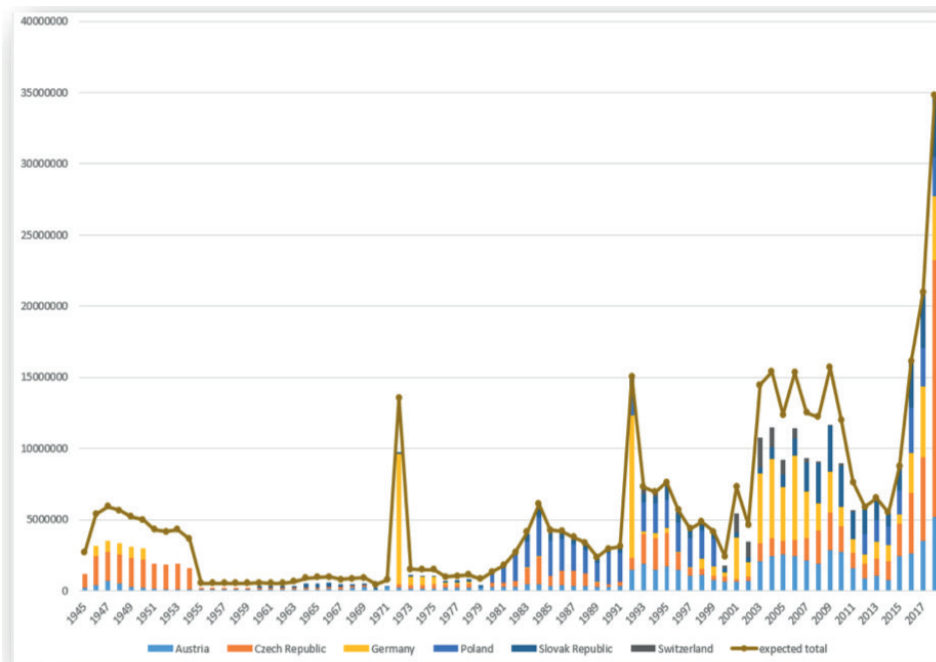
ning til grana som bevarer styrken lengre, så bøkeindustrien har altså allerede store problemer, forteller Krause. Han sier det heller ikke er så lett å avhjelpe situasjonen ved å hogge frisk bøk andre steder, da dette gjøres med plukkhogst. – Åpner vi bestand for å ta ut frisk bøk til denne industrien risikerer vi at resten av bestandet blir tørkesteressa og syke også. Dessuten ville det være vanskelig å forklare for allmennheten hvorfor vi hogger friske trær, mens store deler av skogen er døende, forklarer Krause om dilemmaet.

Planter «blandings»

Men tyskerne er nå ivrige på å komme seg ut for å plante til igjen. Og noe gran blir det også i dette omløpet, men ikke alene. – Nå skal vi plante blandingsbestand med minst fire fem ulike arter, for å spre risikoen. Etter to år med krise, er det godt å gjøre noe positivt og oppbyggelig igjen. Det betyr å supplere naturlig foryngelse med en eller to arter hvis nødvendig, forteller Krause om reetableringen etter billegostene.

Og flere hogstflater vil det bli å forynge fremover, – for slaget er ennå ikke over. – Vi regner med at billene kommer til å slå hardt igjen til våren og forbereder oss så godt vi kan på å beskytte grana der det er mulig, avslutter Krause.

Utviklingen over antall kubikkmeter drept skog i Europa og i hvilke land

Source: Mart-Jan Schelhaas, Wageningen University and Research

Å leve med barkbiller

– Hva skjer med granskogene våre, spør Tomás Hlásny ved tsjekkiske universitetet på Virkesforum i Sverige i september og viser blant annet en foruroligende kurve over den historiske utviklingen.

Tekst: Line Venn

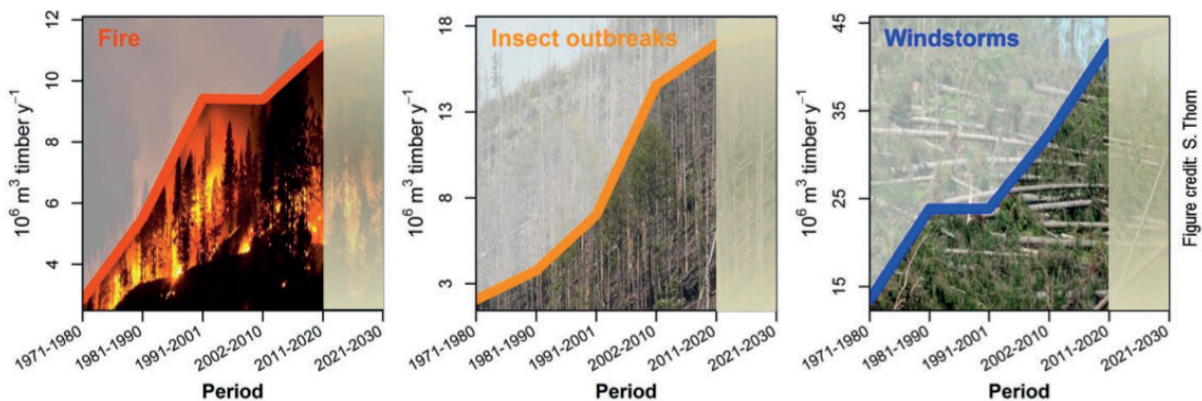
Utgangspunktet er den nye rapporten om barkbiller der forskerne tar for seg barkbiller i perpektiv av det store utbruddet i Europa for tiden.

Klimaendringer

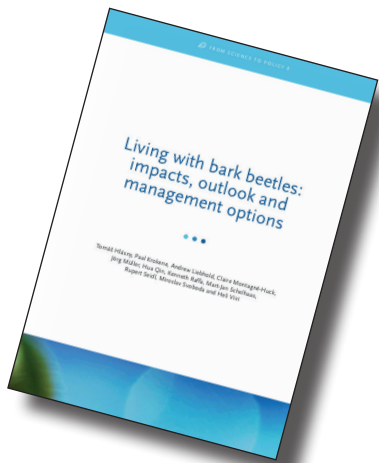
Hlásny som bor midt i episeneteret, nemlig Tjekkia, er bekymret for fremtiden. Han setter billeangrepene inn et større perspektiv der klimaendringene viser hvilke katastrofer vi nå utsettes for i økende omfang, hentet fra rapporten *Forest disturbance in a changing world*, av Seidl et al.(2014), se bilde under.

Skogstrukturen

Han forteller at i tillegg til klimaendringene, er også en av grunnen at man av økonomiske grunner har plantet monokultur av gran som er lett å dyrke, skjøtte og avvirke

Kilde: Seidl, R., Schelhaas, M.J., Rammer, W., Verkerk, P.J., 2014. Increasing forest disturbances in Europe and their impact on carbon storage. *Nature Climate Change* 4, 806-810.

NY BILLERAPPORT: «Living with bark beetles, impacts, outlook and management options.» Denne er skrevet av: Tomáš Hlásny, Paal Krokene, Andrew Liebhold, Claire Montagné-Huck, Jörg Müller, Hua Qin, Kenneth Raffa, Mart-Jan Schelhaas, Rupert Seidl, Miroslav Svoboda and Heli Viiri

Tsjekkisk skog har vært episenteret for barkbilleutbruddet i Sentral-Europa. Bare i 2018 ble 50.000 hektar og 23 millioner kubikkmeter skog til en verdi av 1,25 milliarder Euro drept. Og prognosene er fortsatt pessimistiske, kommenterer Tomáš Hlásny ved tsjekkiske universitetet «life science», på fakultetet for skog og tre i Praha.

i områder der den ikke er særlig tilpass. Det gjør den mer mottakelig for angrep. – *Lett å skjytte og lett for å kollapse*, er Hlásnys ord.

Hovedfunnene i rapporten er at man forventer at utbruddene vil fortsette. At det som tidligere var mer isolerte utbrudd, nå har kommet og vil komme over større områder. At dagens kulturskoger er et miljø som er godt egnet for billeutbrudd. Og at vi i dag ikke har noen verktøy for å kontrollere disse stadig mer intense utbruddene. – Vi står uforberedt til denne utfordringen med både menneskelige ressurser, logistikkmes- sig og samfunnets lovverk er heller ikke tilpasset situasjonen, konkluderer Hlásny.

Anbefalinger og mottiltak

Han viser også en oversikt over hva forskerne mener er nødvendig for å bli mer forberedt på denne typen utbrudd fremover - som de jo mer enn antyder vil bli svært så aktuelt. Oversikten viser først hvilke grunnleggende strukturer vi må ha i bunnen, – som forbedrete planteskoler, utdanning, kommunikasjon med allmennheten, lovverk som passer for situasjonen og et bedre overvåkingssystem. Videre mener forskerne at skogbruket konkret må endre skjøtselen en del steder, som å bytte ut treslag, omløpstid, lage sterkere planter, etablere skog i landskapet på en måte som forhindrer spredning og øke trærnes naturlige sunnhet.

Når utbruddet først er et faktum, mener de at vi må hogge for å redde virket, sette inn innsatsen der det trengs på bekostning av planlagte hogster, styrke lagrings og transportkapasitet, subsidiere tiltak som avhjelper situasjonen og åpne for ad-hoc løsnigner i lovgivningen. Når skogene så skal gjenskapes, må man i følge forskerne kontrollere hjorteviltet, buke mer naturlig foryngelse for stedegent materiale, tilpasse etableringen til klimaendringene man registrerer i området og igjen selvsagt bruke et sunt og godt plantemateriale, oppsummerer den tsjekkiske forskeren Hlásny på det svenske Virkesforumet.

”

Monokultur av gran i utkanten av deres naturlige leveområdet, gjør den utsatt for angrep.

– Billene trenger levende trær eller felle trær med frisk bark. De kan drepe levende trær hvis de er mange nok, sier forsker Paal Krokene. Som her. Foto: Paal Krokene.

– Norge er annerledeslandet .. enn så lenge

«Alle» skogbrukere kjenner til det vi gjerne kaller det store barkbilleutbruddet i Norge på søttitallet. Da strøk hele fem millioner kubikkmeter virke med. I Sverige har de nå mistet like mye til barkbiller bare denne sommeren. Og i Tsjekkia døde 23 millioner i fjor....

Tekst og foto: Line Venn

Tsjekkia er et skogland som likner Norge. Årlig tømmeruttak her ligget på rundt 10 millioner kubikkmeter.

Utenfor komfortsonen

Men så kom barkbillene. – I 2017 måtte man inn og ta ut over fem millioner kubikkmeter død skog som var tatt av barkbiller. I 2018 var skadeomfanget økt til 23 millioner kubikkmeter. Tallene for 2019 er ennå ikke klare, men de blir høye. Det er vel nødvendig å si at dette er dramatisk for det tsjekkiske skogbruket, forteller Krokene om tømmerprisene som har kollapset og hvordan det nå koster mer å ta ut

tømmeret enn det er verdt. Han nevner imidlertid at mye gran i Tsjekkia er plantet utenfor sin komfortsone, noe som gjør den ekstra utsatt for kalamiteter: – Når grana har det det ugreit i utgangspunktet, trives billene, konstaterer Krokene. Men selv der grana tilsynelatende skulle trives, koser billene seg. Tyskland sliter med store billeskader og helt opp til Sverige produserer billene to generasjoner hvert år, noe som altså i år førte til et tap på ikke ubetydelige fem millioner kubikkmeter granvirke, selv for et skogland som Sverige.

Annerledeslandet Norge

Hva med Norge? Også på billefronten skal det vise seg at vi er annerledeslandet, kan billeforskeren bekrefte, – enn så lenge...

– Vi vet egentlig ikke hvor mye som drepes her i landet, men vi vet at det ikke er snakk om så mye. Vi forventet en oppblomstring etter den varme 2018-sommeren, men med en fuktig og kjølig forsommer i år fikk vi en nedgang. Svingningene registrerer vi ut fra hvor mange biller som går i feller, så det beskriver for så vidt ikke hele situasjonen, innrømmer Krokene. Det er døde trær både i Vestfold, Telemark og Akershus. Men man finner ikke alltid så mange biller i disse og antar de snarere tørket ihjel i fjor sommer.

– Vi vet egentlig ikke hvor mye som drepes her i landet, men vi vet at det ikke er snakk om så mye, beroliger forsker Paal Krokene på Skogforum på Honne..

” – Beste måten å forebygge utbrudd på er å sørge for at trærne er så livskraftige og lite stressa som mulig.

Et vellykket angrep, sett fra billenes side

Hvordan fungerer billene? – Billene trenger levende trær eller felte trær med frisk bark. De kan drepe levende trær hvis de er mange nok. De går gjerne på vindfall først, der forsvarsevnen er svak, så kan de overmanne stående frisk skog i nærheten. Undertrykte trær med lite ressurser kan overmannes av færre biller mens store og livskraftige trær krever en større billemobilisering. Alle trær kan i prinsippet drepes, men det avhenger av antall biller, forteller Krokene.

Hva hjelper?

Spørsmålet er hva som kan gjøres for å unngå et utbrudd? Og hva man kan gjøre når utbruddet først er der?

– Beste måten å forebygge utbrudd på er å sørge for at trærne er så livskraftige og lite stressa som mulig. Det betyr blant annet rett treslag og proveniens på rett sted, slik at trærne trives der de er plantet. Men med de klimaendringene vi opplever i dag, opplever vi at skogen i Europa er under press og blir stressa. Skjønt vi er ikke der ennå i Norge, mener Krokene. Når skogen først er angrepet opplever han at det er lite å gjøre. – I Sentral-Europa trodde de at de hadde kontroll. Det ble sagt at angrep bare skjedde i verneområder og reservater. Men det stemte ikke og plutselig var utbruddene ute av kontroll. Og mottiltakene man var vant med å bruke, virket ikke. Det er i grunnen lite som har god dokumentert effekt mot granbarkbillen. Småskala innsats med feller for eksempel gir liten effekt, forteller forskeren. Han tror imidlertid på å få ut vindfall og tømmer før billene får brukt treet som yngleplass: – Det kan forhindre store angrep. For eksempel var svenskene raske etter Gudrun-stormen i 2005. Det tror jeg fikk betydning. Fangstrær kan også være et kostnadseffektivt tiltak hvis de brukes riktig.

Krokene har ingen dokumentasjon på at massefangst i feller har noen stor effekt, og det er i alle fall ikke kostnadseffek-

tivt: – For hver krone man bruker på å sette ut og følge opp fellene kan man kanskje redde verdier for rundt 30 øre, viser svenske estimater. Det er dårlig butikk.

Billemodellering?

Fremover ønsker imidlertid forskerne uansett å modellere billeutviklingen i alle deler av Norge. – For eksempel viser modellen vår at i 2018 klekket billene i slutten av juni og igjen i slutten av august i Vestfold. Men også i Telemark og Akershus helt opp til Hedmark var sommeren 2018 varm nok for to klekkinger. Da kan man se i sanntid gjennom sommeren hvordan billenes utvikling skrider fram. Hvis vi kombinerer dette med informasjon om historiske skader, graden av hydrologisk tørkestress, forekomsten av hogstmoden gran-skog og andre faktorer kan vi få et godt bilde av tilstanden i skogen. Da kan man med høy geografisk presisjon vurdere om skogen er sårbar for billeangrep og hvorvidt det kan være lurt å avvirke bestandet eller kanskje vurdere å plante noe annet, skisserer Krokene.

– *Debatten går i Europa, tør man satse på gran i et neste omløp?*

– Noen steder må vi etter hvert kanskje si at det er håpløst med gran om 50 år. Skogeierne synes imidlertid ikke å velge det. En doktorradstipendiat spurte skogeiere i Tsjekkia og folk planter gran igjen. Det kan bra de første 40-50 årene, siden billene ikke er så interesserte i unge trær. Men når skogen kommer i hogstklasse fire og fem, begynner den å bli utsatt for billeangrep, særlig i kulturskogen. Da er det i alle fall lurt å hogge tidsnok og ikke la skogen bli for gammel. Erfaringene fra Canada og Sentral-Europa tilsier at det kan være svært risikabelt å satse på barskogen som et karbonlager. Hvis skogen blir drept av biller går den fra å være et karbonluk som tar opp CO₂ til å bli en karbonkilde som frigjør CO₂, avslutter Krokene.

– Ved årsskiftet falt prisene i Baltikum, var uendret i Sverige, mens her hjemme steg de faktisk. Det kan ha vært fordi man kom rett fra en situasjon med underskudd på fiber og volumene fra Norge var med å sikre industrien råstoff. Slik var kanskje mottakerne redde for å miste volumene, lurer daglig leder i Viken AT Market. (Illustrasjonsfoto)

Snudd opp ned på et år – tar fort et til å stabilisere

– Markedet er snudd opp ned siste året og det kan enda ta et år til før vi er i balanse. Biller i Sentral-Europa, labrere byggeaktivitet og massepris som bare måtte gå ned virker inn.

Tekst: Line Venn

Det sier Håkon Helgerud Myhra som er tett på *Norge som en del av den internasjonale markedssituasjonen* i sin jobb som daglig leder i Viken AT Market. Han konstaterer at markedet er snudd opp ned på et år, både for massevirke, sagtømmer, trelast og masseprodukter.

Prisene er under press og lagre bygges

– Markedet er helt endret siste året. Trelastprisene var på topp før jul i fjor. Etter det har de falt og er under stadig press – særlig internasjonalt. Innenlands er det fortsatt store oljeinvesteringer og god sysselsetting. Det gir god privat økonomi og fart i bygg og anlegg. Men bare vi skjeler mot Sverige, ser vi imidlertid fallende kapasitet i byggemarkedet. Ingen av de tradisjonelle internasjonale gode trelastmarkedene har

den farten og veksten som de hadde for to år siden. Prisene er under press og det bygges lager, konstaterer Myhra.

Brenner ikke bruer

Det samme opplever han på sagtømmersiden. – Prisene har falt mer på eksporten enn innenlands og det er tungt for ikke å si umulig å komme inn hos nye kunder, forteller Myhra som heldigvis hadde mange faste kunder før markedet falt. Det betyr at han fortsatt leverer til Sverige, Baltikum, Tyskland, Danmark og Kina – som tar unna omtrent det samme som før. – Det virker som man ikke ønsker å brenne bruer og holde på kanalene. Kanskje fordi det snur fort tilbake igjen i dette markedet, tror Myhra.

Overskudd av fiber

På massevirkesiden er bildet det samme. – Overskudd av fiber også her – både flis og rundvirke. Prisene på tremasse har

”

– Prisene har falt mer på eksporten enn innenlands og det er tungt for ikke å si umulig å komme inn hos nye kunder.

falt veldig fra toppnoteringene på hele 1230 dollar pr tonn fjerde kvartal i fjor. Nå ligger vi på 830 dollar tonnet. Massevirkeprisene har naturlig nok også falt i år, – mest i Tyskland og Baltikum, men ikke så mye i Sverige og Norge. Nå ligger de høyere i Norge enn i Sverige, men variasjonen i Sverige er større enn her hjemme. Det betales en del mer i sør og nord, enn i Midt-Sverige. Vi ligger på nivå med Sør-Sverige, konstaterer Myhra som av og til stusser over variasjonen. – Ved årsskiftet falt prisene i Baltikum, var uendret i Sverige, mens her hjemme steg de faktisk. Det kan ha vært fordi man kom rett fra en situasjon med underskudd på fiber og volumene fra Norge var med å sikre industrien råstoff, slik var de kanskje redde for å miste volumene? Men så falt jo markedet mer enn forventet i våres og da fikk vi naturligvis prisjusteringer i sommer, oppsummerer Myhra.

Handelskrig og Brexit

Ser man på det store bildet, snakkes det både om handelskrigen mellom USA og Kina og Brexit som drivere, men Myhra er ikke like sikker. – Handelskrigen mellom USA og Kina påvirker ikke oss så mye direkte. Men det påvirker de globale investeringene i verden, blant annet på shipping som gjør noe med eksporten, sier Myhra. Heller ikke Brexit er han særlig redd. – Det virker ikke som det egentlig er så mange som er redd for effekten av Brexit. Blir det en hard Brexit, får det kanskje betydning, men de fleste tror det vil løse seg ganske raskt og bare få en kortsiktig effekt. Nå sendes det mye fra hele Norden til Storbritannia, så før den 31. mars hadde flere bygd lagre i UK for å sikre markedet en periode, men så skjedde det ikke noe og dermed var det faktisk for mye varer i markedet en stund, forteller han.

Billene og tysk industri

Myhra er mest bekymret for stabiliteten. Usikkerhet i marke-

– Myhra er mest bekymret for stabiliteten. Det er en mye mer restriktiv holdning til investeringer i bygg og anlegg knyttet til fremtidig økonomi nå.

det påvirker nemlig investeringslysten og investeringene inkludert byggeaktiviteten, og det er ikke så positivt for tre- og tømmerhandelen. – Det er en mye mer restriktiv holdning til investeringer i bygg og anlegg knyttet til fremtidig økonomi nå. Selv om det er full gass her hjemme, merker vi det godt i Sverige og Tyskland som er våre viktigste eksportmarkeder, sier Myhra.

Forøvrig ser han at Tyskland vil være preget av billeangrepene i mange år fremover. Han hører mye om å «gå bort fra monokultur med grana» og få mer variasjon og lauv i de tyske skogene. Han er midlertid veldig usikker på hvordan det vil komme til å prege markedet, hvis skogskjøtselen i Sentral-Europa legges drastisk om til andre treslag. – Kan industrien der nede legges om? Vi ser jo allerede nå at den tyske industrien posisjonerer seg og henvender seg til Norden med tanke på to og tre år fram i tid, når billeskogen er død og underskuddet på fersk fiber blir et faktum. Det gjelder jo både Tyskland, Tsjekkia, Frankrike og Belgia, påpeker Myhra som spår en veldig kamp om virket da.

Billene og markedet

– Hvordan påvirker billeproblematikken det norske markedet? Og må vi påregne klimaendringer som kan få liknende konsekvenser etterhvert også her til lands?

– I Norge har vi ikke sett stort til billeangrep. Litt etter tørkesommene i fjor og særlig ser vi stedvis mye død skog rundt Oslofjorden. Men ikke nærheten av det vi ser i Tyskland og også Sverige. Skogindustrikonsernet Holmen har for eksempel tilpasset seg situasjonen ved å redusere furuandelen og tar inn mer gran for være med å bidra til å få ut billetømmeret. Det går til emballasje som siktes inn på det amerikanske markedet, forteller Myhra.

Og apropos det amerikanske markedet som får mye tømmer og skogprodukter fra nabolandet Kanada, merker også

– Baltikum bygde tidlig egen sagbruksindustri etter Murens fall – blant annet ved hjelp av utenlandsk kapital fra svensker, tyskere og engelskmenn. Slik trengs mye sagtømmer, mens de selv eksporterer massevirket sitt til industrien i Sverige og Finland, sier Håkon H. Myhra. (Illustrasjonsfoto: Line Venn)

effekten av de vedvarende skadene fra montain pine beetle angrepene i British Colombia. – Det nord-amerikanske markedet merker nå mindre produksjon av trelast grunnet mindre råstoff fra de døde skogområdene. I tillegg kommer amerikansk importtoll fra Kanada. Resultatet er at kanadierne stenger og legger ned sagbruk og produserer mindre på de gjenværende, kan Myhra fortelle.

Fra tømmer- til trelasteksportør

I Norge tror han imidlertid vi kan bli mer påvirket av den som blir den virkelige store aktøren på trelast etterhvert, nemlig Russland. – Vest for Ural og inn mot Kina er de nå kjempestore. De har tatt over markedet for både kanadiske og amerikanske sagbruk. For nå har de nemlig bygd sine egne. Det som var en stor tømmereksport erstattes fortrinnsvis nå med ferdig trelast. Det er store volumer og gjør Russland størst i verden på området inn mot det asiatiske markedet. Heldigvis vest for Uralkjeden. Dette kommer ikke direkte inn i det europeiske markedet, men påvirker likevel det totale markedet via andre kanaler, mener Myhra å se.

Baltikum trenger sagtømmer

Et resultat er at balterne nå etterspør sagtømmer til sine sagbruk om de tidligere fikk fra Russland. Eksporttollen her setter en effektiv stopper for denne tømmerstrømmen nå og Myhra sender nå mer sagtømmer innover i Østersjøen.

– Baltikum bygde tidlig egen industri etter Murens fall – blant annet ved hjelp av utenlandsk kapital fra svensker, tyskere og engelskmenn. Men ikke treforedlingsindustri. Slik trengs mye sagtømmer, mens de selv eksporterer massevirket sitt til industrien i Sverige og Finland. Det har blant annet resultert i at svensker og finner siste tiden har kjøpt en del skog i Baltikum, som er god virkesforsyning – for eksempel Södra. Men det betyr også at dette markedet brukes til utjevning av behovet og er dermed blitt et spotmarked med store prissvingninger. I fjor var prisene kjempehøye, og nå er de blant de laveste i Europa. Dette er noe vi må ta inn over oss her i Norge også, hvis vi blir for store på tømmereksporten, avslutter Myhra med en liten pekefinger. Dette advarer også analytiker i finansselskapet ABG Sundal Collier Martin Melbye og Norske Skogs Lars Sperre mot. (Se egen sak side 16-19).

Tar tid å rydde

Hva er markedsprognosene for nærmeste fremtid? Har vi nådd bunnen? – Man skal være forsiktig med å snakke markedet ned, men det ser ikke kjempelyst ut ennå, synes jeg. Vi kan være i bunnen av noen markeder, som for eksempel tremasse i Kina. Men jeg frykter det tar litt tid før man har klart å rydde i billettømmeret i Europa og komme å jour med alt virket som er på gang. Så jeg tror mye av 2020 fortsatt vil være preget av dette, før man kommer inn i en ny balanse-tilstand, tror Myhra.

”

– Kanadierne stenger og legger ned sagbruk, og produserer mindre på de gjenværende.

” – Det er jo tross alt mye å spare på målinga, og en mer rasjonell måte å håndtere massevirket på.

Sverige:

Ny kvalitetsvurdering av massevirke i Sverige

Fra august startet svenskene å klassifisere massevirke kvaliteten i prima og sekunda på hele billag av gangen, – uten vrakfradrag.

Det kan Håkon Helgerud Myhra i Viken AT Market fortelle. Han tror det godt kan være en riktigere måte å vurdere tømmerkvaliteten på og hilser den nye metoden velkommen. – Fordelen er at du kan legge mer energivirke i massevirket siden kvalitetsvurderingen er samlet for hele laget, og ikke en stokkvis vurdering. For eksempel kan svenskene man nå blande inne stokker med 90% råteandel i svenske lass. I Norge vil disse stakkene bli vraket og du mister den siste 200-literen. Svenskene har innført prima og sekunda-klaser i denne sammenhengen, sier han.

– *Hvem vinner på dette?*

– Dette har vært en lang prosess, men prismessig mener svenskene å komme likt ut for alle parter som tidligere, selv om det er noe uenighet fordi noen synes de kommer dårligere ut. Men jeg tror det kan være riktigere å vurdere kvaliteten på hele partier – det er jo tross alt mye å spare på målinga og en mer rasjonell måte å håndtere massevirket på, tror Myhra. Han har imidlertid ikke hørt om liknende vurderinger i Norge foreløpig.

LV

Svenskene vurderer nå tømmerkvaliteten på hele laget på bilen – uten vrakfradrag. Hvordan ser fremtidsvinduet ut i Norge? Vil denne vurderingsmetoden komme hit også?

– I Tyskland er det særlig ille. Nå er prisene på et minimum og driftskostnadene er en del høyere der enn hos oss også, forteller Kveseth som har sett massevirkepriser nede i under 30 kroner med driftskostnader på over 200 kroner.

Spår prisnedgang

Billene har ansvaret for den drastiske markedsendringen for tømmer og trevarer. Lagre fylles og prisene dumpes i Tyskland. Sverige rammes også, mens vi har foreløpig sluppet billig. Men helt klare av naboenes markedsnedgang går vi ikke. – Noen ytterligere prisjusteringer må vi nok derfor påregne også her, konkluderer Nortømmer-sjefen Per Kveseth.

Tekst og foto: Line Venn

– Skoghygiene i Norge etter barkbilleinvasjonen på 70-tallet har blitt slappere. Nå ser vi de store angrepene i Europa og får en ny forståelse for hva dette kan innebære. Mitt tips til skogeierne er å plukke med seg vindfall eller tørrgran når du ser noe. Særlig hvis vi får flere tørre somre som i fjor, råder daglig leder av Nortømmer Per Kveseth. Han ser at billeutfordringene slett ikke er så langt unna, allerede i Värmland er det større angrep. – Der er det registrert barkbilleangrep i over 10% av hogstene. Og dette er ikke så langt fra Kongsvinger, advarer Nortømmersjefen, men legger til fordelen av at vi ofte har mer nedbør her i Norge.

Dumpingpriser i Tyskland

Billene må nemlig ta ansvar for de store endringene i

tømmermarkedet og prisbildet siste året. – I Tyskland er det særlig ille. Nå er prisene på et minimum og driftskostnadene er en del høyere der enn hos oss også, forteller Kveseth som har sett massevirkepriser nede i under 30 kroner med driftskostnader på over 200 kroner. – Sagtømmer har man kunnet laste på jernbanevogn til 300 kroner kubikken og da har maks 200 kroner gått til skogeier. Massevirke har vært kjørt til Nord-Tyskland for 140 kroner kubikken og ligget klar for industrien til 200 kroner. Det er altså mye billig virke der ute. Det er skremmende for oss, – og i alle fall for dem, konstaterer Kveseth. Han ser at det enkelte steder nå fører til panikkhogst som gir virkesoverskudd og at sagbrukene skjærer for fullt. Dette gir altså dumpingpriser man ikke hadde drømt om, men heldigvis er ikke utslaget så voldsomt i Norge, selv

Billeangrep. Illustrasjonsfoto: Paal Krokene.

om Kveseth tror vi må påregne en overskuddsproblematikk så langt som inn i 2022, grunnet billehogster.

Produksjonsbegrensning?

For mye trelast i markedet kan føre til tiltak fra sagbruksindustrien. – I Norge og Sverige snakkes det nå om produksjonsbegrensning i 2020. Det er selvsagt ødeleggende for et sagbruk å ikke utnytte produksjonskapasiteten sin, men det diskuteres altså – både hos Bergene Holm og Moelven. Hele situasjonen vil nok føre til at tømmeraktørene sannsynligvis vil slite med full avsetning på alle sortimenter i alle geografier, forteller Kveseth. Han opplever forsåvidt at kineserne gjør et innhogg i markedet og tar unna en del, men det hindrer ikke at omsetningsleddene taper, når avvirkningsviljen uansett er større enn markedene klarer å ta imot.

Frykter ikke et nytt 2009

Kveseth konstaterer at flere snakker om at dagens mønster har likhetstrekk med 2008-2009 situasjonen og finanskrisen. Men han har likevel ikke tro på at kollapsen i 2009 vil gjenta seg. – Da hadde vi en underliggende bankkrise og avvirkningen var lav, på bare 6,8 millioner kubikkmeter i 2009. Nå er byggeaktiviteten fortsatt relativt høy og sakte stigende, prisene på trelast i USA svinger litt opp og ned og prisnedgangen skyldtes overproduksjon og store lagre- ikke markedssvikt. En eventuell produksjonsbegrensning kan nok gi alle en knekk, men også få markedet i balanse igjen, konkluderer han.

Fra sug til stopp

På massevirkesiden er det også en opphopning. – I fjor var det sug i markedet, nå er det store lagre rundt omkring. Og industrien kan la seg friste av billig virke på kontinentet. Vi ser noen tendenser til det. Samtidig tror vi det er svært viktig nå for norsk industri å opprettholde de norske forbindelsene og sørge for norsk virkesflyt. Allerede i dag opplever

” – Svenskene merker billeproblematikken mer enn vi gjør. Og dette kan bli mer langvarig enn vi setter pris på, selv om Norge ligger noe etter.

vi avsetningsutfordringer i enkelte geografier, innrømmer Kveseth. Han merker hvordan etterspørselen har sunket siden cellulosemassen lå på pristoppen i fjor. – Da var det så mye å tjene på full kapasitet at alle kriget om tømmeret og var redde for å gå tomme. Med alle de nye anleggene i Norden og flere på tegnebrettet, kan det skje igjen, tror han.

Opprettholder eksportkanalene

For sagtømmer på svensk side, ser vi at ordrene er på vei ned og lagrene på vei opp. – Svenskene merker billeproblematikken mer enn vi gjør. Og dette kan bli mer langvarig enn vi setter pris på, selv om vi ligger noe etter, kommenterer Kveseth. Han ser også at kurven for nybygg i Norge flater ut og er på vei ned. Sagtømmeret som ikke skjæres her til lands har hatt eksportkanaler fortrinnsvis til Sverige og Tyskland. Og dette synes faktisk å holde seg, selv om de to landene har overskudd av virke. Kveseth er altså samstemt med Håkon Helgerud Myhra i Viken AT Market (se egen sak side 8) om at industrien her gjerne vil ha ferskt virke fra Norge og opprettholde eksportkanalene. – Latvia tar også inn norsk virke om dagen. Latvierne har bygd opp sagbruksindustrien sin med en kapasitet høyere enn egen råstofftilgang. Men de er dyktige og betaler brukbart. Og det er også en viss skepsis mot å ta inn billetømmer til Latvia, opplever Kveseth.

Summasummarum spår Nortømmer-sjefen en prisnedgang over nyttår. – Men sett i et 10-15 års perspektiv har vi fortsatt gode tømmerpriser nå. Dette er ikke tyske tilstander, og det er dessuten viktig å holde aktiviteten i gang. Og selv om vi ikke påvirkes like mye av billene som våre naboland, må vi nok styre avvirkningen i Norge litt også, mener Kveseth. Han anbefaler å ta den svake grana først, – før noen andre tar den, som han sier. Og hvis billene først har vært der – ofte i mai juni, må tømmeret ut innen seks uker.

Direktør for Moelven Virke AS Lars Storslett. Foto: Moelven

Sagtømmermarkedet:

– Fullt overalt

Med billetømmer som har flommet utover fra «episenteret» i Sentral-Europa, har tømmerprisene generelt sunket en god del. Og sagbrukene er fulle på alle bauger kanter. Det er imidlertid allmenn enighet om at det er råstoffmarkedet som fyller opp fra bunnen, ikke trelastmarkedet som har falt. Dette synes nemlig jevnt.

Tekst: Line Venn

Moelven opplever at det er mye tømmer overalt. – Ja, det er fullt overalt og mye tømmer i markedet internasjonalt. Det skyldes selvsagt først og fremst den voldsomme avvirkingen i Europa som følge av billeangrepene, kommenterer direktør for Moelven Virke AS, Lars Storslett. Moelven eksporterer en stor andel av sine treprodukter. Storslett forteller at det globale markedet er krevende for en del produkter, særlig de av lavere kvalitet for tiden. Men han opplever at det norske markedet responderer annerledes. – Prisene er synkende i det globale markedet. I Norge etterspørres varer av høyere kvalitet, så her er markedet mer stabilt, konstaterer Storslett.

En kjempeomveltning

Han er imidlertid opptatt av å formidle den store markedsendringen til norske skogeiere.

– Skogeierne må innse at det har skjedd en kjempeomveltning i virkesmarkedet siste året. Der det før var et stort sug, er det nå et overbud av virke, understreker han.

– *Får dette noen innvirkning på hvem som får levere for tiden? Belønnes for eksempel langsiktige og jevne leverandører foran de som i større grad hopper med spotmarkedet?*

– Ja, langsiktighet prioriteres på tømmerensiden, naturlig nok. Men vi må hele tiden være bevisste på hele verdikjeden, slik at vi ikke risikerer stopp noe sted. Nå er det viktig å holde hjula i gang, for å sikre så jevn flyt som mulig, understreker Storslett.

Få luker i markedet

– *Så hva bør skogeierne gjøre for å holde hjula i gang, uten å legge last til børen, hvis sagbrukene er fulle? Kan man prioritere noen spesielle sortimenter?*

– Det er klart at presset nå er størst på gran – siden det er den granbarkbillen har rammet. Men det er utfordrende innenfor

alle sortimenter om dagen – og få luker å finne, innrømmer Storslett, og minner om den sedvanlige lavsesongen i trelastmarkedet på høsten og vinteren. Han ser det rimelig utfordrende frem til våren. – På sikt har jeg imidlertid en fremtidstro på tre som byggemateriale og bærekraftig produkt. Om noen år kan det fort bli for lite virke og etterspørselen etter høyere kvaliteter vil øke, spår Storslett, ut fra de tendensene han ser i dag.

Vil jevne seg ut

– Moelven driver både i Sverige og Norge. *Hvordan er de to markedene i forhold til hverandre? Er prisnivået likt?*

– Syd-svenskene har opplevd en betydelig nedgang på tømmerprisene, som lå på svært høye nivåer. På norsk side har vi ikke hatt samme nedgangen, men over tid skal jo trelasten ut i det samme markedet og det fører til konkurransevridning. Men tømmerprisene jevner seg nok ut på sikt slik at dette forhåpentlig ikke forblir et problem, tror Storslett, som syns det likevel er viktig å huske på dette poenget for norsk industri. Denne opplever forøvrig en rekordsvak kronekurs om dagen, som legger forholdene godt til rette for eksport.

Ferske varer

– *Med mye billevirke i et overfylt marked der flyten går litt trådt, har Moelven problemer med ferskheten på virket dere får inn?*

– Vi kjøper kun ferskt virke, slår Storslett fast. Han vil ikke ta inn noe annet og legger ansvaret på planleggere og logistikkansvarlige. – Det gjelder jo å ikke produsere mer enn man har avsetning på, slik at kvaliteten opprettholdes. Vi har hatt noen få tilfeller vi har måttet avvise, men det har stort sett gått bra, forteller han om sommerens og høstens virkeskjøp.

Det er lagt 270 millioner kroner i å pelletsproduksjon og energisentral på Soknabruket. Foto: Moelven.

Investerer stort på Våler og Sokna, legger ned Eidsvold

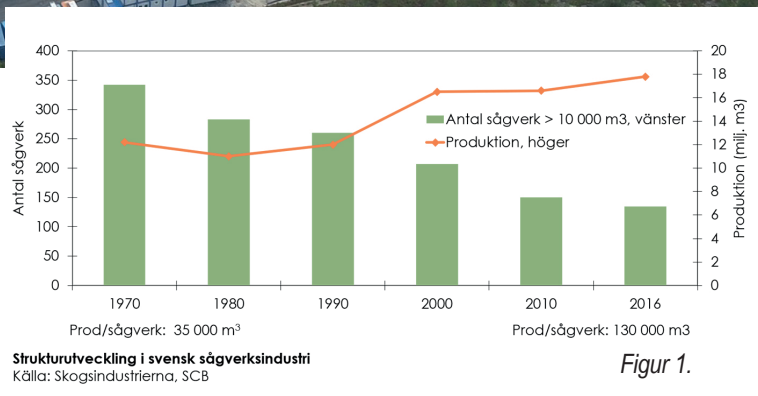
I høst kom beskjeden om at Moelvens sagbruk Eidsvold Værk på Romerike skulle legges ned. 200.000 kubikkmeter tømmer må etterhvert inn andre steder. Samtidig har Moelven investert betydelig på Våler og Sokna. Dette er en del av trend, men hva betyr det for skogeierne?

Tekst: Linre Venn

Hva skjer med sagbruksstrukturen? For å henge med, kreves stadig investeringer i ny teknologi som gjør stordriftsfordelene mer lønnsomme. Nedleggelse av mindre bruk gir andre større tømmergrunnlag og dermed investeringslønnsomhet. Denne trenden har lenge rådet i Sverige, se figur. Moelvens grep siste tiden, passer godt inn i dette mønsteret. Selskapet har den siste tiden investert 58 millioner kroner i nytt sorterings- og røntgenanlegg på Våler og 270 millioner kroner i pelletsproduksjon på Sokna. Samtidig har man nå bestemt å legge ned sagbruket på Romerike, Eidsvold Værk som har skjært opp mot 200.000 kubikkmeter tømmer årlig nord i Akershus. En av grunnene skal være at det vil kreve store investeringer å holde bruket konkurransedyktig på sikt.

Tømmerstrømmene på Romerike

Men hva betyr dette for skogeierne? Hva skjer med tømmerstrømmene fra Romerike? Ikke så mange andre står klare i umiddelbar nærhet for å ta over sagtømmeret fra skogen i dette

Figur 1.

området. Det kan bety lenger transport på veier med jevnt over lave vektclasser, fra disse skogeierne.

– Er det grunn til å bekymre seg som skogeier og tømmerseier nord i Akershus? Det er vel ikke et volum dere vil gi slipp på?

– Nå har Moelven satset på Sokna, Våler og Mjøsbruket. Slik øker vi kapasiteten der og opprettholder derved tømmerkjøpet på Østlandet også etter nedleggelsen av Eidsvold Værk, forsikrer Storslett. Om transporten mener han forsyningsområdene er overlappende, slik at netto effekt på transportavstandene ikke vil øke dramatisk.

– Selv om vegene i den geografien jevnt over er av lav vektclasser..?

– Ja, det er klart at det er forbedringspotensial på infrastruktur og transport her, men det jobbes det med fra flere hold. Og vi har regnet på tømmeret i regionen, konstaterer Storslett som altså ikke er bekymret for tømmeromsetningen i Akershus.

Går for internasjonal konkurransekraft

– Så hvordan går det på de store nyinvesterte anleggene?

– Våler kjører på nå etter de nye store investeringene i sorterings- og røntgenmøleren, så her er det god drift. Det gir muligheter for å utvikle bruken av anlegget, når sorteringsflaskehalsen nå er eliminert, forteller Storslett. Han innrømmer at disse grepene er en del av konsolideringstrenden i bransjen. – Trenden i sagbruksnæringa er «færre og større enheter». Det er nødvendig for å opprettholde konkurransekraften, skal man klare å holde investerings- og utviklingstakten oppe, forklarer Storslett på vei til Sokna mens vi snakker. Der er han med og ferdigstiller det nye pelletsanlegget og energisentralen til 270 millioner kroner som leverte sin første pellets i begynnelsen av oktober.

Billerud Korsnäs bruker omkring 10 millioner kubikkmeter virke i Sverige. En god del går til Karlstad – og enda mer nå med ny kartongproduksjon, - en investering på drøye 7,5 milliarder kroner.

Vi er blitt et marginalmarked

Vi syns kanskje 1,5-2 millioner kubikkmeter massevirke til Sverige er mye tømmer, men for en industri som forbruker nesten tjue ganger mer, blir vi små, og kan ende opp som prisbuffer.

Tekst og foto: Line Venn

Det antyder analytiker i investeringsbank ABG Sundal Collier Martin Melbye, som har fulgt treforedlingsindustrien over lang tid. Er Norge i ferd med å bli et marginalmarked med de ulempene det fører med seg?

Massevirkeprisen gikk ned

Prispresset i tømmermarkedet som er kommet som følge av billeproblemene i Sentral-Europa, var bakteppet for de halvårslige forhandlingene på massevirke i sommer. Resultatet ble også et prisfall hos de fleste kjøperne.

Prisforskjeller

Men ikke hos StoraEnso. Etter det Innsikt marked erfarer ble prisene på norsk side opprettholdt. Samtidig ligger prisen på andre siden av grensa en god del lavere, for det svenske sortimentet barr (gran og furublanding) – enda transportavstanden for «söta skogägar-bror» er kortere. Skog øst for Oslo hører naturlig til det svenske Pulp&Paper markedet på grunn av transportavstand. Det betyr at massevirke som går til StoraEnso i grenseområdet rundt Kongsvinger både i Norge og Sverige stort sett går til Karlstadindustrien, som nesten må regnes som det en del av det norske markedet. Prismessig bra for norske skogeiere akkurat nå, men kanskje ikke for norsk industri?

– Norsk treforedlingsindustri består jo etterhvert av svært få

aktører, det er Norske Skog som kjøper omkring to millioner kubikkmeter virke og Borregaard som kjøper en. Mens i Norden har vi de to største selskapene i verden innen Pulp&Paper med finske UPM og så StoraEnso rett over svenskegrensen. StoraEnso bruker rundt 10 millioner kubikkmeter tømmer i Sverige og en god del er massevirke som brukes i Karlstad. Billerud Korsnäs bruker omtrent det samme kvantumet, også de har stor produksjon i Karlstad - enda mer nå med det nye kartonganlegget. Altså store aktører som hver seg bruker et volum på størrelse med hele den norske avvirkingen alene i umiddelbar nærhet til norske skogsområder, kommenterer analytiker Martin Melbye i investeringsbanken ABG Sundal Collier som har god oversikt over treforedlingsindustrien i hele Norden og var en av tilretteleggerne for børsnoteringen av Norske Skog tidligere i år.

Marginale

I denne sammenheng blir det norske skogbruket og skognæringen ganske liten, og Melbye ser i dette tendensene vi alle har fryktet, at vi blir et marginalmarked med store svingninger. – Vi har lenge sett det i Baltikum. Tømmeret herfra til svensk og finsk industri brukes for å bufre råstoffvolumene fra Sverige og Finland selv. I stedetfor å måtte ta en prisoppgang på massevirke for hele det svenske markedet for eksempel, kan man holde prisen på de store innenlandsvolumene nede og hente inn «topplasta» til en litt høyere pris i andre land. Tilsvarende faller prisene desto mer i «topplastlandene», når

” – Vi har lenge sett det i Baltikum. Tømmeret herfra brukes av svensk og finsk industri for å bufre prisen på deres eget råstoff.

FAKTA

- Norge sender rundt 1,5-2 millioner kubikkmeter massvirke til Sverige, hvorav mesteparten til Stora-Enso. Dette betyr jens del i en norsk årlig avvirkning på i underkant av 11 millioner kubikkmeter (2018), men ikke så mye i svensk sammenheng. Skogsstyrelsens prognose for svensk total avvirkning i 2019 er 94 millioner kubikkmeter (se figur 1.) Og den svenske skogindustrien vil ha mesteparten selv. I 2017 skal 67,2 millioner kubikkmeter svensk råstoff har gått til svensk skogsindustri, i tillegg til 6,3 millioner kubikkmeter importert virke, skriver Skogsindustrierna. Av dette er omtrent halvparten massevirke, (se figur 2. neste side).

markedet er fullt, påpeker Melbye.

Og selv om vi syns vi eksporterer mye tømmer til Sverige – er dette ikke så mye i svensk målestokk, (se faktarute med tall). Nedleggelsen av norsk treforedlingsindustri som har kastet oss ut i eksportmarkedet med stadig større tømmervolumer, gjør rett og slett de norske tømmerprisene mer volatile. Med den usikkerheten det fører med seg.

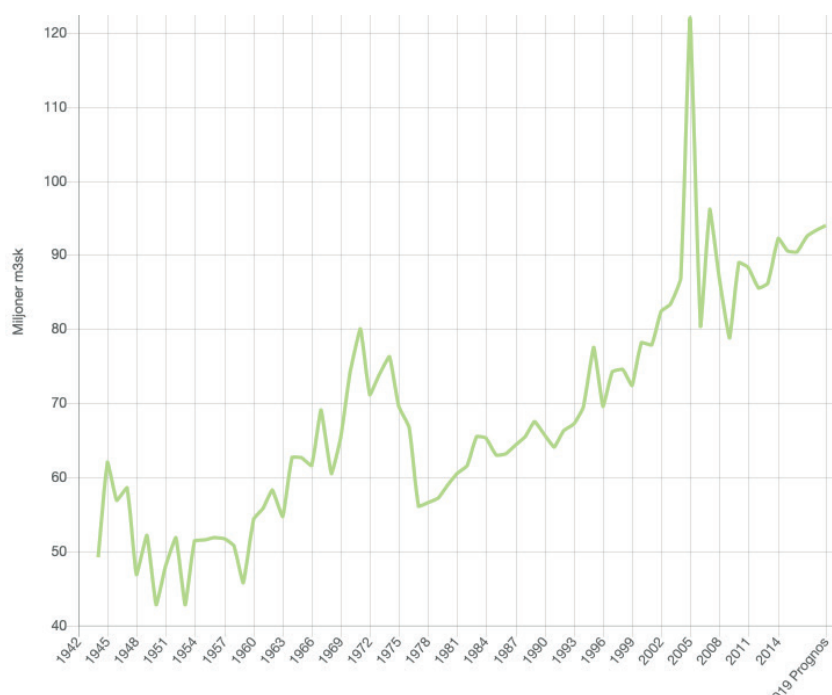
– Store prissvingninger på tømmer er ikke bra for det norske markedet, konstaterer Melbye og underbygger dermed driftsapparatets frykt for mer ujevn avvirkning med de følger det har for alle som arbeider i det norske skogbruket. Det viser hvor viktig egen industri er. Og mest sårbar er kanskje massevirket vårt, da investeringer i treforedling er av den romslige typen. (Billerud Korsnäs’ investering i ny kartongproduksjon ender på drøye 7,5 milliard kroner, skrev Norsk Skogbruk ny-

lig). Da synes veien til ny slik industri i Norge for tiden svært lang og destod viktigere å ta vare på den vi fortsatt har igjen.

Hva med treforedlinga i Norge?

Ikke destod mindre investeres det nær sagt over en lav sko i våre naboland. I norsk skognæring rynket vi brynene da Sverige og Finland til sammen la rundt 20 milliarder i tre store anlegg i Värö (Södra), Sundsvall (SCA) og Äänekoski (Metsä) for noen år siden. – Virkesbehovet er gått opp med 10 millioner kubikkmeter, sa Holmens konsernsjef Henrik Sjölund på Skogsindustriernas Virkesforum i Stockholm i høst. Han var bekymret for om skogen strekker til. Og det er enda flere planer på tegnebordet i våre to naboland.

– I Finland planlegges ny industri som vil kreve mellom 20-25 millioner kubikkmeter tømmer i året, fortalte Metsäs

Figur 1. Årlig avvirkning i Sverige. Kilde Skogsstyrelsen

MASSEVIRKE og treforedling

Forsetter fra forrige side.

Juha Mäntylä på samme Virkesforum, (se figur 3.). Samtidig ser vi at det norske oljefondet også er inne i treforedling i utlandet, blant annet nettopp UPM og StoraEnso. Store investorer og investeringsfond i verden går gjerne inn i treforedling, kan Melbye bekrefte.

For de nordiske anleggene har også valutaen på sin side nå: – Det går egentlig ganske godt i nordisk Pulp&Paper når den amerikanske dollaren er sterk og norske og svenske kroner samt euroen er svak. Den norske krona har falt dramatiske 60% mot dollaren og 35% mot euroen siden 2013. Da øker automatisk konkurransekraften og marginene for nordiske fabrikker. Tømmerprisen som i 2019 ser bra ut i norske kroner er imidlertid ikke like imponerende hvis vi måler den i euro eller amerikanske dollar, legger Melbye til.

Likevel har det vist seg vanskelig å få investorer til norske trebaserte industriprosjekter, inkludert den norske stats fellesmidler. Selv om vi både har eksportoverskudd av tømmer og i følge forskning og utredninger godt kan avvirke fem millioner kubikmeter virke til, i god balanse med tilveksten. (I Skog22 sier forskningen årlig avvirkning på rundt 17 millioner kubikmeter.)

Dette ville kunne demmet opp for svingninger i massevirke markedet som også går ut over en jevn sagtømmertilgang til norsk sagbruksindustri. Dette virker totalt inn på en hele nærings driftsapparat, inkludert arbeidsplasser og verdiskapning. For som stadig større råvareleverandør blir vi rett og slett sårbare.

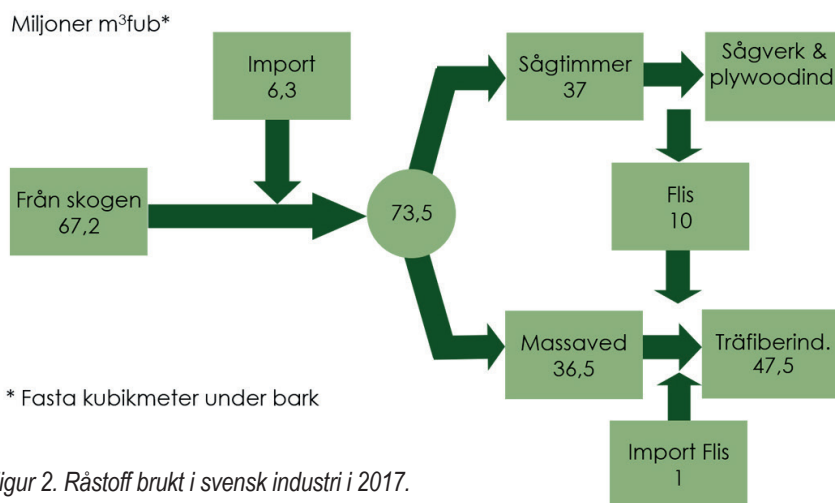
Investments under consideration, with approximate wood use:

- Finnpulp in Kuopio, 6-7 million m³
- Kaidi in Kemi, 2-3 million m³
- Boreal Bioref and Camce in Kemijärvi, 2-3 million m³
- KaiCell Fibers in Paltamo, 2-3 million m³
- Stora Enso in Oulu, 0,5-1 million m³
- Metsä Fibre in Kemi, 4.5 million m³
- Metsä Fibre Rauma, 1,5 million m³
- In addition several plans for investments in mechanical industry, estimated annual increase in log use 2 million m³

Source: Public information

Figur 3. Oversikt over investeringer som vurderes i Finland for tiden og hvilket virkesbehov det eventuelt vil få. Oversikten er satt sammen av Metsä på bakgrunn av offentlig informasjon og ble vist frem på Skogsindustriernas Virkesforum i Stockholm i høst.

Figur 2. Råstoff brukt i svensk industri i 2017. Kilde: VMR/SDC, Skogsindustrierna.

– Alle ledd i verdikjeden må ha et bevisst forhold til hva man tenker om norsk treforedlingsindustri: Er det viktig eller er det noe man forholder seg nøytralt til? Vil vi ha norsk produksjonskapasitet eller er det ok at den forsvinner her og utvikles i andre land med norsk skognæring som marginalleverandør av råvarer? spør Norske Skogs Lars Sperre.

Tømmertilgangen blir avgjørende

– Norge er allerede et marginalmarked. Svensk industri presser tømmerprisene i Norge. Dette er en utfordring for Norske Skog, men også for skogeierne, ettersom marginalleverandører normalt er de som kuttet først, sier Norske Skogs Lars Sperre.

Tekst og foto: Line Venn

– Vi opplever dette allerede på kroppen i form av økte kostnader. Tidligere var fibertilgang og energi fordeler for de norske anleggene. Mens ulempene var at vi ligger litt unna

” – Den nære tømmertilgangen vil i høyeste grad få betydning for regnestykket, når vi vurderer nye investeringer.

markedet. Ulempen er der fortsatt, mens fordelene ikke er så fordelaktig lenger, kommenterer Sperre som bedyrer de fortrinnsvis kjøper så kortreist råstoff som mulig, når vi spør på om han er fristet av billig billevirke fra Europa for tiden.

Norske Skog ble nylig børsnotert og det gir selskapet også et verktøy til å hente inn ny kapital til nye investeringer. Nå som gjelda er borte, er det også endelig mulig å tenke på noe annet enn å betale renter. Det har vært snakk om å legge om en papirlinje til emballasje, men ingenting er bekreftet ennå. Det Sperre *kan* bekrefte er at en større investering *vil* komme der lønnsomheten blir størst, og da vil tømmertilgangen definitivt ha noe å si: – Utsikter til nær og stabil tømmertilgang vil i høyeste grad få betydning for regnestykket, når vi vurderer nye investeringer. Vi vil selvsagt vurdere fordeler og ulemper ved alle fabrikkene våre i en slik sammenheng. I den forbindelse er vi bekymret for innsatsen for å få ut mer virke fra de norske skogene, både politisk og fra skogbrukets side. Derfor må alle ledd i verdikjeden ha et bevisst forhold til hva man tenker om norsk treforedlingsindustri; – er det viktig eller er det noe man forholder seg nøytralt til? Vil vi ha norsk produksjonskapasitet eller er det ok at den forsvinner her og utvikles i andre land med norsk skognæring som marginalleverandør av råvarer? For skal man få en konkurransedyktig verdikjede i Norge og i dette tøffe nordiske markedet, må det et visst partnerskap til. Derfor jobber vi tett med aktørene for å få norsk tømmer til norsk industri så effektivt som mulig. Det må næringen samarbeide om og det må politikerne legge til rette for - ikke bare investere i infrastruktur som letter transport av tømmer ut av landet, understreker Lars Sperre i Norske Skog.

*NORTØMMERs
markedskonsulenter
Knut Melum og
Håkon Skaraberget
anbefaler å ruste
skogen mot klima-
endringer og minner
om hvor ustabil
gammelskogen er
som karbonlager.*

Klimasterk skog

Skogskadene i Europa forteller oss hvor viktig det er å ha en sunn og sterk skog som kan motstå klimautfordringene. Hva gjør vi så for å skape den sterke og klimatilpassete fremtidsskogen?

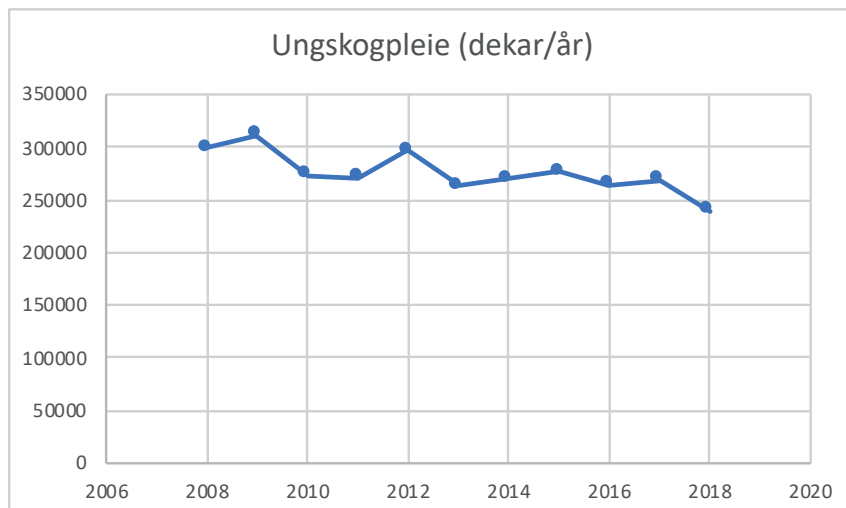
Tekst: Line Venn

– Barkbiller, storm og tørke viser at det er en stor risiko å la skogen stå for lenge, og både biologisk og økonomisk kan det være svært lurt å bytte plantematerialet. Skal du derimot gi ungskogen en god barnevaksine mot sykdom og skader, gå for en runde med ungskogpleie! Forøvrig er det smart å hogge mest massevirke nå. NORTØMMERs markedskonsulenter Knut Melum og Håkon Skaraberget som kort og godt anbefaler en sterkere skog i en tid da manges blikk er rettet mot klimaendringene.

Hogg gammelskogen

– Store skogområder avvirkes i Sentral-Europa på grunn av stormfelt virke, tørke og enorme barkbillangrep. For å

motvirke disse skadene, er en sterk og motstandsdyktig skog det beste middelet. Da er et aktivt skogbruk smart. Gammelskogen er utsatt for klimaendringene og ikke får du uttelling for å hogge de store dimensjonene heller. Da er det bedre å ta det ut før og få inn nye planter som er mer effektive og av bedre kvalitet. Det har skjedd mye på den fronten, sier de to som ser denne tendensen i Sverige. De anbefaler å hogge ut i fra et økonomisk perspektiv, noe som i tilfeller gjør at hogstklasse fire på høy bonitet kan avvirkes. Dette kan være ustabile bestand som har godt av nytt plantemateriale, og god skjøtsel inn i neste omløp. Tendensen går i den retningen også i Norge, se figur 3.

Figur 1. Færre pleier skogen. (Kilde: SSB)

”

Skal du gi skogen en god barnevaksine mot sykdom og skader, gå for en runde med ungskogpleie!

” – Det er stor risiko å la skogen stå for lenge, og både biologisk og økonomisk kan det være svært lurt å bytte plantemateriale.

Plei ungs skogen

Den yngre skogen beskyttes derimot best med ungs skogpleie, mener de to. – Man bør ha stormsterk skog for øyet allerede i hogstklasse to, sier Melum som konstaterer at det er altfor stort etterslep på ungs skogpleie i enkelte områder. Statistikken viser også en generell nedgang i denne aktiviteten siste ti årene, se figur 1. – Tidlig nok ungs skogpleie vil gjøre skogen din mer stormsterk. Det er en billig investering som gir god avkastning, tipser Melum.

Prioriter massevirke

Når prisene er på vei ned som nå, er det mange som vil hogge. Melum og Skaraberget tror ikke det er om å gjøre å ha størst mulig volum nå på landsbasis, når lagrene i stor grad er fulle, men de ønsker jevn avvirkning for å holde maskinene i gang. Derfor foreslår de tynning og sluttavvirkning i massevirkerike bestand. – Jeg tror massevirkeprisene vil holde seg relativt høye i den treårsperioden vi går inn i nå – forutsatt at det ikke skjer endringer i norsk industri. Derfor bør skogeierne benytte anledningen til å tynne nå som prisen er så god at driften går rundt de fleste steder. Og sluttavvirker du i massevirkerike bestand får du nå godt igjen, samtidig som du får erstattet en halvgod skog med et bedre plantemateriale. Hvis du i tillegg markbereder, gir du de nye små en «flying start» som reduserer omløpstida på feltet. I tillegg står de små grønne tryggere for snutebiller, sier Melum. Statistikken viser også at flere og flere følger dette tipset, se figur 2.

Hogg jevnt

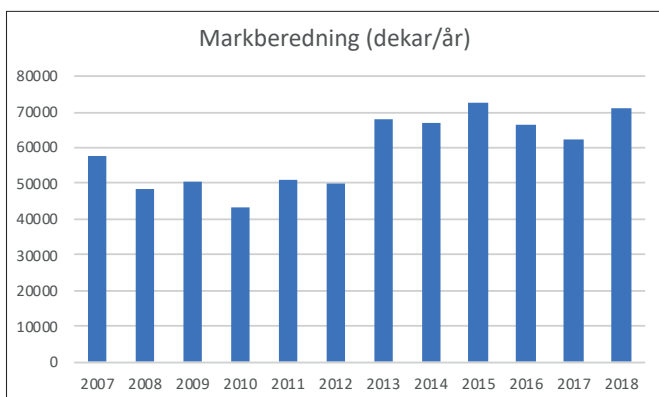
Forørig er de to opptatt av et så jevnt avvirkningsvolum som mulig. – Det er alltid det beste, men selvfølgelig van-

skelig i en høykonjunktur. For hvis du tar unna alt du kan på toppen av konjunkturen, drepes jo markedet og konjunkturen stuper, understreker Skaraberget.

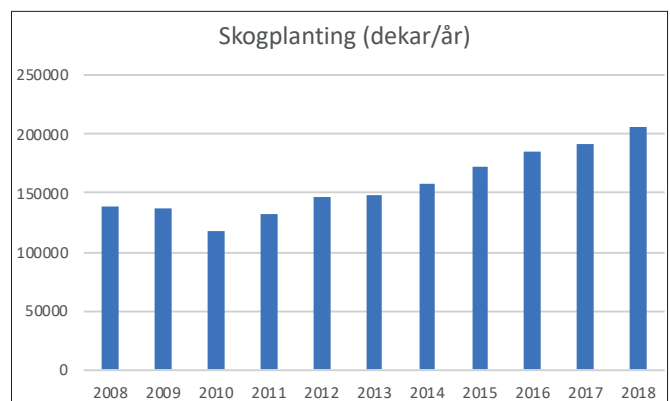
Men til tider er det hogstkapasiteten som skaper jevnheten. Og etter en lang periode med skrikende behov etter kapasitet, konstaterer de to markeds konsulentene at det nok i året som kommer kan bli tøffere å være entreprenør uten avtale. – Entreprenører som har avtaler med omsetningsleddene har større sysselsetting enn de som står utenfor, fordi få vil kjøpe frie volum inn i et marked, der man ikke vet om man får avsetning. Nå som markedet er så fullt, er avtalene gull verdt. Da fokuserer lokale aktører på sine leverandører og eget driftsapparat. Skogeiere som hogger og leverer jevnt, får «payback» nå, mener de to.

Markedet fremover

De to som er så tett på markedet og ser det store tilbudet av tømmer nå, spår at vi trolig må påregne prisjusteringer fra nyttår. De ser også avsetningsutfordringer inn i første halvår. – Uroen i markedet gjør det vanskelig å sette prisene, og alt som nå kjøpes for 2020 kjøpes med forutsetninger for prisendringer i første kvartal, forteller de to. De kontraheres tømmer og er avsetning, men prisene garanteres ikke lenger enn til våren. Priser som er lovt på forhånd, som faller mens hogsten pågår, gir tømmeraktørene tap på bunnlinja. Det tåles ikke i altfor stor målestokk. – Men alle aktørene i virkesmarkedet er i samme situasjon og vil ha de samme utfordringene når prisen går ned, avslutter Melum og Skaraberget.

Figur 2. Utviklingen i markberedning her i landet er svakt stigende. (Kilde: SSB)

Figur 3. Hogsten har økt her til lands og over ser vi at planteraktiviteten også går opp. Stadig flere bytter altså ut gammel skog med ny. Nytt plantemateriale kommer slik i økende grad i jorda. (Kilde: SSB)

